

Mindezekén túl fontos jellegzetessége valamennyi írásnak a tudományos igényesség és precizitás mellett a világos, érthető megfogalmazás, élvezetes stílus, továbbá a logikus, jól követhető szerkezeti felépítés. Így ez a válogatás mind szakmai, mind pedig oktatási szempontból túlmutat(hat) egy „összegző tanulmánygyűjtemény” jelentőségén.

A kötet külön érdemeként emelendő ki, hogy annak végén az alapos jegyzeteket követő utószó kimerítően mutatja be Degré életútját, egyetemi és tudományos munkásságát, továbbá a közéletben betöltött szerepét. A szerkesztő írása a nagyhatású jogtörténész személyiségének ábrázolása, valamint a legjelentősebb kutatási eredményeinek és írásainak rövid értékelése mellett kitér Degré egyetemi oktatásról vallott nézeteire, módszertani irányultságára, valamint a tudományos tevékenységre vonatkozó felfogására is. Degré saját szakmai tevékenysége mellett komoly hangsúlyt fektetett a tudományos utánpótlás kinevelésére, melyet szerves egységben látott a jogoktatással. Ma is érvényes és megfontolandó megállapításnak tekinthető oktatási programjának fő tétele, miszerint az egyetemi tanszék működésének három alapvető célja az általános képzés,

a szakképzés és a kutatás. Fontos tézise volt, hogy a jogtörténet-tudományban folytatott kutatási tevékenység alapvető feltétele a latin nyelv ismerete.

A kiadvány összefoglaló jellegét tovább erősíti, hogy az utószó mindazon jelentős munkákat röviden bemutatja, amelyek Degré életművében jelentős szerepet töltenek be ugyan, viszont az Osiris-sorozat jelen kötetének kereteit több szempontból is meghaladják. Így olvasható néhány értékelő sor többek között – Illés József kutatásainak kiegészítő egységként számon tartott – *Négyeskönyv perjogi anyaga* című munkáról, vagy Degré összegző, rendszerező írásmódját jól példázó magyar halászlé jog középkori történetét feldolgozó monográfiáról is.

Mindezek alapján elmondható, hogy a kötetbe válogatott tanulmányok sajátos, izgalmas világán túl, immáron Degré Alajosnak közel fél évszázados tudományos munkássága és jogtörténeti tevékenységének főbb állomásai is egységben, rendszerezett formában hozzáférhetővé, megismerhetővé váltak. Méltó tisztelgés ez a kötet az elmúlt század második felének egyik legnagyobb hatású joghistorikusa előtt.

Davidovics Krisztina

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Új- és Jelenkori Magyar Történeti Tanszéke, valamint az ELTE Történelemtudományok Doktori Iskolája 2004. október 26-án konferenciát szervezett Budapesten *Autonómiák Magyarországon 1848-1998* címmel.¹ Pár hónap elteltével már kezünkbe foghatjuk a konferenciakötetet, amely *Gergely Jenő* professzor úr szerkesztésében jelent meg, *Strausz Péter* és *Zachar Péter Krisztián* PhD-hallgatók hathatós segítségével. A kötet megjelenését az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok, a tudományos iskolák támogatása keretében támogatta, valamint az ELTE Rektori Hivatal és az ELTE EHÖK közös pályázata, amely többek között a közművelődés támogatására került kiírásra.

A kötet szerzői között bölcsészeket és jogászokat találunk. Ez természetes is, hiszen az autonómia kérdésköre leginkább a jogtörténet területéhez tartozik, így a két tudományterület közös halmazában kutatók találkozhattak most egymással mind a konferencia keretében, mind a pedig e kötet lapjain. A bölcsész professzorok közül *Gergely András*, *Gergely Jenő*, *Kardos József* írásaival ismerkedhetünk meg, illetve *Majdán János* egyetemi docens és *Cieger András* tudományos munkatárs urak tanulmányait olvashatjuk, de szép számban fellelhetjük a Doktori Iskola hallgatóinak írásműveit is. Az ELTE ÁJK jogtörténészeit *Mezey Barna* professzor úr képviseli, a pécsi jogtörténészeket pedig *Kajtár István* professzor úr.

A kötetet *Gergely Jenő* egyetemi tanár előszava nyitja meg, amely méltatja a jelen tanulmánykötet létrehozását is lehetővé tevő, a 2003. és 2005. év közötti, három évre elnyert kutatási támogatás felhasználásának körülményeit, a már elért és a program befejezésétől

Önkormányzatok

AUTONÓMIÁK MAGYARORSZÁGON 1848-1998

Főszerk.: Gergely Jenő
ELTE BTK, Bp. 2004. 244 p.
ISBN 963 463 731 0

várható eredmények tudományos hasznosságát. Tekintettel arra, hogy az 1950 és 1989 közötti időszak az autonómiatörekvések és kutatások szempontjából mostoha időszaknak tekinthető, a jelenlegi, modern kori kutatás és feldolgozás elengedhetetlen, és külön is öröm, hogy öt doktorandusz hallgató alkalmazását és foglalkoztatását teszi lehetővé, neves professzorok irányítása és útmutatása mellett. A kutatás felöleli a területi és területi önkormányzatok, az egyházak és felekezetek autonómiájának a vázolt korszakban való feltérképezését, a tanácsrendszer vizsgálatát, valamint az önkormányzatiság jelenkori újjáéledésének elemzését. Ezeknek a témaköröknek a kutatási eredményeiből ad ízelítőt ez a tanulmánykötet.

A tanulmányok sorát *Mezey* professzor nyitja, válaszva a magyar polgári átalakulás során megszületett önkormányzati rendszer sajátosságait. *Kajtár* professzor a 19. század végi önkormányzatok belső rendjét mutatja be nagy részletességgel és precizitással. *Gergely András* professzor úr pedig nagyobb léptékben haladva, az önkormányzatiság előzményeit vizsgálja meg a Szent Korona országaiban, majd a neoabszolutizmust meg-

előző, és azt követő önkormányzatiság bemutatására helyezve a hangsúlyt, egészen az 1918-as eseményekig. Egy speciális terület feldolgozására vállalkozik Cieger András, aki az előbbi kutatók által ismertett korszak pénzügyi szabályozását tárja fel. *Pölöskei Ferenc* egyetemi tanár úr már a két világháború közötti korszak önkormányzatiságának kérdéskörére tereli az olvasó figyelmét, és *Ignác Károly* Budapestet bemutató tanulmánya is ezt a korszakot taglalja.

Ha különösebben részletezni kellene ezt a kötetet, itt húzható meg az első határvonal. Majdán János, Zachar Péter Krisztián, *Strausz Péter*, Gergely Jenő és *Rácz Kálmán* tanulmányai testületi szervek önkormányzati autonómia kérdéseiről beszélnek, úgymint a MÁV keretein belül működő segélyező egyletek, a kamarák, az egyház vagy az oktatási intézmények önállóságának és önrendelkezésének problematikájáról.

A kötet harmadik egységeként Kardos József professzor és *Réfi Attila* doktorandusz tanulmányait tekintem, ahol a közelmúlt eseményeibe nyerhetünk betekin-

tést, úgymint az egyetemi autonómia kérdése a szocialista korszakban, valamint a helyi közigazgatás átszervezésének 1949/50-es és 1989/90-es története.

A kötetet *Dudás Elina* egyetemi hallgatónak a konferenciáról szóló angol és német nyelvű lényegre törő, de kellően részletes resüméje zárja.

E kötetet ajánlom mindenki számára, aki magyar alkotmánytörténettel foglalkozik, vagy az iránt érdeklődik. 1990-ig tudománypolitikai szempontból nem volt támogatott a dualizmus és az első világháborút követő korszak önkormányzati rendszereinek intézményes kutatása. Most ezt a hézagpótló feladatot az ELTE BTK Történelemtudományok Doktori Iskolája az Új- és Jelenkori Történelmi Program keretében felvállalta. A kötet áttanulmányozását követően nem kétséges, hogy a feltárt eredményeket a jogtörténészek is nagy haszonnal fogják alkalmazni kutatásaikban, tudományos tevékenységükben és az egyetemi oktatásban.

Völgyesi Levente

¹Lásd Dudás Elina írását!

Európai detektívtestületek a 20. század kezdetén

FOSDICK, RAYMOND B.:
EUROPEAN POLICE SYSTEMS

New York 1915, The Century Co.
című könyve alapján

A századelő európai detektívtestületeivel való összehasonlítás alapján nem túlzó az a kijelentés, hogy a magyar detektívek szervezettségüket és munkamódszereiket tekintve fej-fej mellett haladtak a fejlett országok nyomozó testületeivel.

Az évszázad első felében az európai fővárosok detektívtestületei kétfajta szervezési elv valamelyikét követve működtek. Az ún. *centralizált* rendszer detektívtestületei közvetlenül a főkapitányság alá tartoztak, maga a testület pedig az egyes bűncselekményfajok szerint specializálódott csoportokra oszlott, és a rendőri kerületektől függetlenül dolgozott.

A *decentralizált* rendszerben minden városi rendőrkerület vagy körzet saját, állandó detektívosztállyal rendelkezett, amely csak saját területén működött, és mindenfajta ott adódó bűnyben nyomozott, természetesen szorosabb kapcsolatban és együttműködésben körzetük egyenruhás őrszemélyzetével. Mindkét szerveződési elvnek megvoltak az előnyei és a hátrányai: míg például a központosított, specializálódott detektív nagy jártasságra és tapasztalatra tett szert az egyes bűncselekmények nyomozásában, nem rendelkezett a helyi viszonyok megfelelő ismeretével, és gyakran nélkülöznie kellett az

egyenruhás állomány együttműködését. A kérdés azonban egyébként sem dönthető el pusztán elméleti alapokon: a szervezeti rendszer megválasztását befolyásolhatja például az adott város területének nagysága, vagy a nyomozói állomány szakképzettsége: decentralizált rendszer csak akkor alkalmazható hatékonyan, ha megfelelő számú jól képzett detektív helyezhető minden kerületbe.

Századunk első felében a kontinens országaiban – így Magyarországon is – a detektív munka szervezésére általában a centralizált, míg Angliára a decentralizált rendszer volt jellemző.¹

London

A londoni detektívtestület központja a New Scotland Yard épületében székelt, ám a detektív munka nagy részét a rendőrkerületekben szolgálatot teljesítő detektívcsoporthoz végezték, amelyek az összes ott történt bűnyben nyomoztak. A detektívcsoporthoz vezetői a kerületért felelős detektívfelügyelő alá voltak rendelve, aki pedig a Scotland Yard-i központ irányítása alá tartozott.

A Scotland Yard központi detektívirodája öt egységből állt: a Központi Detektívcsoporthoz, a Különleges Csoportból, a Bűnyügyi Nyilvántartóból, az Elítélteket Felügyelő Irodából, valamint az Ujjlenyomat Csoportból.

A Központi Detektívcsoporthoz olyan ügyekkel foglalkozott, amelyek a kerületi detektívek szakértelmét meghaladták, vagy amelyek nemcsak egy kerületet, hanem az egész fővárost érintették, de kiemelt esetekben a központi csoport emberei nyomoztak vidéken is. E csoporthoz tartoztak a nemzetközi kihatású ügyek is.

Európa más rendőrségeitől eltérően sem a kerületi detektív egységek, sem a Központi Detektívcsoporthoz tartoztak a nemzetközi kihatású ügyek is.